

การวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือบูดในจังหวัดพัทลุง*

Analysis of information features of Bood Manuscript in Phatthalung

ธัญญา พูลสง (Thananya Poonsong)^{**}

วิศปัติย์ ชัยช่วย (Witsapat Chaichuay)^{***}

จุฑารัตน์ ช่างทอง (Jutharat Changthong)^{****}

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือบูดในจังหวัดพัทลุงมีจุดมุ่งหมายคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการหนังสือบูดในจังหวัดพัทลุง 2) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือบูดในจังหวัดพัทลุง 3) เพื่อพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือบูดในจังหวัดพัทลุง ประชากรที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย ที่จัดเก็บไว้ในแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดพัทลุง 2 แห่ง คือ 1.ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุงและ 2. พิพิธภัณฑ์ของชาติวัดเขียนบางแก้ว จำนวน 194 รายการ โดยใช้แบบวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือบูดทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบของหนังสือบูดแบ่งออกเป็นด้านเนื้อหา 5 องค์ประกอบ คือ 1.กลุ่มเนื้อหา 2.โครงสร้างเนื้อหา 3.ชื่อหนังสือบูด 4.ยุคสมัย 5.ผู้สร้าง ด้านกายภาพ 7 องค์ประกอบ คือ 1.วัสดุบันทึก 2.ขนาด 3.ภาษา 4.รูปร่าง 5.ภาพวาด 6.สภาพความสมบูรณ์ 7.จำนวนหน้า และด้านบริบท 6 องค์ประกอบ คือ 1.เลขทะเบียน 2.เลขรหัส 3.แหล่งที่มา 4.ผู้บริจาค 5.สถานที่เก็บ 6.วันที่ลงทะเบียน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือบูดในจังหวัดพัทลุง

The article is part of the thesis of the development of archive description scheme for Boon Manuscripts in Phatthalung Province.

** นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการจดหมายเหตุและสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

Bachelor of Arts courses, students, Master of Arts (Archives and Cultural Heritage Information Management).The Graduate School of Silpakorn University.

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Assistant Professor of Information and communication Department Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University

**** อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Lecturer of Program in Library Science, Faculty of Arts ,Silpakorn University.

Abstract

The research of the Development of Archives Description Scheme for Bood Manuscripts in Phatthalung Province. The objectives of this study were : (1) to study the current conditions of Bood Manuscripts collection management in phatthalung Provinces (2) to analyze the characteristics of the in formation of the Bood Manuscripts in Province (3) to the Development of Archives Description Scheme for Bood Manuscripts in Phatthalung Province. The target group that participated in this research include The Phatthalung objective of this study was : to analyzed the Information feature of the 194 Bood manuscripts that location at Cultural Heritage Information Phatthalung of 2 :1.The Cultural Center Satee Phatthalung School 2.Watkien Bangkaew National Museum By using record form of content, physical and context of Bood manuscripts, the result as follows : 1.Content area (topic, structure of content, title, period, creator 2. Physical area (material, dimension, language, script, drawing, the integrity, page) and 3.Context area (registration number, code, Source, storage facilities, location, Catalogue date

บทนำ

หนังสือบูดเป็นเอกสารโบราณประเภทหนึ่งที่ใช้บันทึกความรู้ของคนไทยในสมัยก่อนเทคโนโลยีการพิมพ์จะแพร่หลาย มีลักษณะคล้ายกับสมุดไทยหรือสมุดข่อยของภาคกลาง และพับสาของภาคเหนือ การสันนิษฐานคำว่า “บูด” มีรากคำมาจากภาษาสันสกฤต คือ “ปุตตก” และภาษาบาลีว่า “โปตถก” ซึ่งหมายถึง คัมภีร์โบราณ ผ้าเปลือกไม้ ส่วนคำว่า “หมุด” จะเป็นคำเดียวกับ “สมุด” หรือไม่นั้นไม่มีผู้ใดยืนยันได้ แต่ที่แน่ชัดคือชาวภาคใต้ส่วนใหญ่นิยมตัดคำให้สั้นลง ดังนั้นชาวภาคใต้จึงนิยมเรียก “บูด” มากกว่าจะเรียก “หมุด” (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2542)โดยเนื้อหาสาระที่บันทึกเอาไว้ในหนังสือบูดมีอย่างหลากหลาย เช่นนิทาน สุภาษิต คำสอน ความเชื่อ ฤกษ์ยามโหราศาสตร์ พระพุทธศาสนา ไสยศาสตร์ เวทมนต์ คาถา ตำรายา ประเพณี พงศาวดาร ตำนาน กฎหมาย เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวใต้ในอดีต

หากพิจารณาหนังสือบูดในมุมมองของวิชาการจดหมายเหตุ (Archival Science) จะเห็นว่าหนังสือบูดถือเป็นเอกสารจดหมายเหตุ (Archival Records) หรือเอกสารประวัติศาสตร์ (Historical Records) รูปแบบหนึ่ง เนื่องจากเป็นเอกสารที่คนในยุคก่อนจัดทำขึ้นหรือรับไว้เพื่อใช้ประโยชน์วิธีการดำรงชีวิต เช่น เพื่อใช้เป็นคู่มือการทำงาน คู่มือการประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ ในการดำเนินชีวิต เป็นต้นว่า พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ตลอดจนใช้เป็นแหล่งอ้างอิง หรือใช้เพื่อให้เกิดชีวิตและความจรรโลงใจ เมื่อเอกสารเหล่านี้พ้นสมัยหรือสิ้นกระแสการใช้งาน (Non-current records) เพราะการพัฒนาของสังคมและเทคโนโลยี ก็ยังมีประโยชน์ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การเก็บรักษาเอาไว้อย่างถาวร และส่งมอบความรู้ภูมิปัญญาเหล่านั้นให้กับคนรุ่นต่อไปเช่นเดียวกับเอกสารจดหมายเหตุในความหมายอย่างสากล (Dearstynne, 2000) อย่างไรก็ตามเนื่องจากหนังสือบูดเป็นเอกสารที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเอกสารจดหมายเหตุในรูปแบบปัจจุบันที่เป็นเอกสารขององค์การหรือหน่วยงาน ดังนั้นการจัดการจึงมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน

ในอดีตหนังสือбудพบกระจัดกระจายอยู่ตามวัดและบ้านเรือนของชาวบ้านแทบทุกจังหวัดของภาคใต้ ส่วนใหญ่มีสภาพชำรุดเนื่องจากขาดการดูแลรักษาและอนุรักษ์ ต่อมาในปีพ.ศ.2536-พ.ศ.2538สถาบันการศึกษาหลายแห่งในภาคใต้ได้สำรวจและเก็บรวบรวมหนังสือбудไว้เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากงานวิจัยเรื่อง สภาพวรรณกรรมбудของอุดม หนูทอง และคนอื่นๆ (2538) พบว่าสถาบันที่จัดเก็บหนังสือбудในภาคใต้นั้นมีไม่น้อยกว่า 5 แห่ง ได้แก่ 1. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ 2. ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 3. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 4. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และ 5. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุงพบหนังสือбуд รวมทั้งสิ้น 6,519 รายการ

กล่าวเฉพาะในจังหวัดพัทลุงมีสถาบันสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่จัดเก็บรวบรวมหนังสือбуд 2 แห่ง คือ 1. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง และ 2. พิพิธภัณฑสถานชาติ วัดเขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง เริ่มมีการเก็บรวบรวมหนังสือбудมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 จากการสำรวจของผู้วิจัยในปีพ.ศ. 2554 พบว่ามีหนังสือбудจำนวน 785 เล่ม ส่วนใหญ่ได้รับบริจาคจากการบริจาคของชาวบ้าน หมอชาวบ้าน และนักเรียนในชมรมส่งเสริมวัฒนธรรม และจากนักเรียนซึ่งเรียนในรายวิชาอันเกี่ยวกับการศึกษาด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพัทลุง เช่น พัทลุงท้องถิ่นของเรา ส่วนพิพิธภัณฑสถานชาติ วัดเขียนบางแก้วนั้น พระครูกาเดิมเจ้าอาวาสวัดเขียนบางแก้วได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าเริ่มเก็บรวบรวมหนังสือбудตั้งแต่ปีพ.ศ.2503 ตั้งแต่สมัยหลวงพ่อบานอดีตเจ้าอาวาสและจากการสำรวจของผู้วิจัยในปี พ.ศ.2554 พบว่าหนังสือбудมีจำนวน 80 เล่ม ส่วนใหญ่ได้จากการบริจาคของชาวบ้าน หมอชาวบ้านและจากการรวบรวมจากกรมการวัด ห้องเก็บหนังสือбудเป็นอาคารปูน 1 ห้อง เก็บทั้งหนังสือбудดำและбудขาวไว้ในตู้ไม้ แขวนติดกับฝาผนังห้อง สภาพหนังสือбудภายในตู้มีทั้งที่มีสภาพสมบูรณ์ ชำรุดบางส่วนและชำรุดมากจนอ่านจับใจความไม่ได้ โดยที่หนังสือбудเหล่านี้จัดเก็บไว้ภายในห้องเดียวกับโบราณวัตถุ เช่น ถ้วย ชาม ไห เหยียง แต่ไม่มีป้ายบอกรหัสติดไว้ ไม่มีคำอธิบายหนังสือбудและเครื่องมือช่วยค้น ไม่มีการลงทะเบียน แต่มีป้ายทะเบียนจัดทำโดยผู้วิจัยจากสถาบันทักษิณคดีศึกษา

อย่างไรก็ดีจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า หน่วยงานแต่ละแห่งแม้จะมีการจัดทำทะเบียนหรือบัญชีหนังสือбуд แต่ก็มักจะให้รายละเอียดไม่มากนัก ส่วนใหญ่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับผู้รับผิดชอบใช้กำกับดูแลเอกสารมากกว่าจะเอื้อให้ผู้ใช้ทั่วไปเข้าถึงเนื้อหาสาระหรือเชื่อมโยงหนังสือбудแต่ละเรื่องได้ อีกทั้งการจัดทำบัญชีหรือทะเบียนนั้น แต่ละหน่วยงานก็มีลักษณะแตกต่างกัน เรียกชื่อแต่ละองค์ประกอบต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีโครงสร้างหรือแบบแผน (Scheme) การจัดทำคำอธิบายเอกสารอย่างชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถนำไปพัฒนาเป็นเครื่องมือช่วยค้น (Finding aids) ต่างๆที่มีองค์ประกอบเพียงพอต่อการอธิบายเอกสารนั้นได้อย่างครอบคลุม และเอื้อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเอกสารในระดับลึกได้ แม้ในปัจจุบันองค์กรด้านสารสนเทศและจดหมายเหตุในต่างประเทศจะพยายามพัฒนามาตรฐานการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุโบราณขึ้น เช่น International Federation of Library Associations and Institutions(IFLA)ได้พัฒนา ISBD (A) : International Standard Bibliographic Description for Older Monographic Publications (Antiquarian) แต่จากการศึกษาของ วิศปต์ย์ ชัยช่วย (2549) ก็ชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้ ISBD (A) ในการจัดทำ

คู่มือแนะนำเอกสารจดหมายเหตุไทยสมัยอยุธยายังมีข้อจำกัดมาก เนื่องจากคุณลักษณะของเอกสารจดหมายเหตุโบราณของไทยมีลักษณะแตกต่างจากเอกสารจดหมายเหตุโบราณในโลกตะวันตก สอดคล้องกับ Taylor & Joudrey (2009) ที่เสนอว่า “no one size fits all schema” ซึ่งหมายถึงว่าไม่มีแบบแผนใดที่จะสามารถอธิบายสารสนเทศได้ทุกรูปแบบ แบบแผนการจัดทำคำอธิบายสารสนเทศต่าง ๆ นั้นควรถูกพัฒนาขึ้นสำหรับวัตถุประสงค์กลุ่มผู้ใช้ และทรัพยากรสารสนเทศที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับกรณีของหนังสือбуд ซึ่งก็มีลักษณะแตกต่างจากเอกสารจดหมายเหตุแบบปัจจุบัน จึงควรมีการพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือбудขึ้นมาโดยเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศ (Information feature) ของหนังสือбуд เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแบบแผนการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือбудต่อไป

สำหรับบทความนี้มุ่งนำเสนอการวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือбуд ที่จัดเก็บไว้ในแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดพัทลุง โดยจะกล่าวถึงกรอบแนวคิดของการวิจัย วิธีการวิจัย ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยเป็นลำดับสุดท้าย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของการจัดการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Information: CHI) (UNESCO, 2010; Ronchi, 2009; วิศปัตย์ ชัยช่วย, 2558) และแนวคิดเอกสารจดหมายเหตุหรือเอกสารประวัติศาสตร์ (Archival/ Historical Records) ของ Bruce W. Dearstyne (2000) เพื่อเป็นพื้นฐานการทำวิจัยครั้งนี้ โดยจำกัดความหนังสือбуд เป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของบรรพชนชาวไทยภาคใต้ที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอด โดยตัวของหนังสือбудเองถือเป็นสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นเอกสารจดหมายเหตุ หรือเอกสารประวัติศาสตร์ ของไทยสมัยโบราณ ที่บันทึกความรู้ภูมิปัญญา หลากหลายสาขาวิชา เช่น วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ การแพทย์แผนไทย ไสยศาสตร์ ดาราศาสตร์ ความรู้เหล่านี้จำเป็นต้องมีการจัดการเพื่อให้สามารถเข้าถึงได้และนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยที่ผ่านมามีการรวบรวมหนังสือбудมาเก็บรักษาไว้ในสถาบันสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Institution) หลายแห่ง เช่น ศูนย์วัฒนธรรม หอสมุด พิพิธภัณฑ์สถาน วัด เป็นต้น อย่างไรก็ตามการรวบรวมแต่เฉพาะตัวเล่มของหนังสือбудยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ต่อยอดได้ จำเป็นต้องมีการจัดทำข้อมูลที่ใช้อธิบายคุณลักษณะเชิงกายภาพ เนื้อหา และบริบทของตัวมรดกทางวัฒนธรรม เช่น ชื่อผลงาน ชื่อผู้สร้าง แหล่งที่พบ ยุคสมัย ชื่อผู้บริจาค หรือที่สาขาวิชาการจัดการจดหมายเหตุเรียกว่า “การจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ” โดยจำเป็นต้องอาศัยแบบแผน (Scheme) ที่มีความเฉพาะเจาะจง สอดคล้องกับคุณลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะพื้นฐานของหนังสือбуд โดยผู้วิจัยยังได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีคุณลักษณะพื้นฐานของเอกสาร/สารสนเทศ (Features of information) ของ Anne J. Gilliland (Baca & Getty Research Institute, 2008) และ ของ Elizabeth Shepherd & Geoffrey Yeo (2003) ซึ่งกล่าวว่า เอกสารหรือสารสนเทศต้องประกอบด้วยคุณลักษณะพื้นฐานสามส่วน คือ (1) เนื้อหา (Content) (2) บริบท (Context) (3) โครงสร้าง (Structure) และ

ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์นี้ไปวิเคราะห์ให้เข้าใจถึงคุณลักษณะเฉพาะของหนังสือชุด และใช้เป็นข้อมูลเพื่อการกำหนดองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือชุดได้อย่างครอบคลุมโดยใช้มาตรฐานสากลทั่วไปในการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 : ISAD (G) เป็นกรอบในการกำหนดเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักเกณฑ์การลงรายการหนังสือชุด

วิธีการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ซึ่งในที่นี้คือ หนังสือชุด ที่จัดเก็บอยู่ในแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย 2 แห่ง คือ 1.ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง ต.คูหาสวรรค์ อ.เมือง จังหวัดพัทลุง และ 2.พิพิธภัณฑสถานชาติ วัดเขียนบางแก้ว ต.จองถนน อ่าวเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ใช้วิธีเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposeful sampling) โดยให้มีเนื้อหาที่หลากหลายและมีลักษณะกายภาพที่สมบูรณ์เพียงพอต่อการศึกษา โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาหนังสือชุดเฉพาะในระดับที่ 1 สมบูรณ์ และระดับที่ 2 สมบูรณ์ ร้อยละแปดสิบเท่านั้น โดยใช้วิธีการสังเกตจากสภาพการชำรุดของหนังสือชุด แยกเป็นหนังสือชุดสมบูรณ์เป็นหนังสือชุดดำ 3 เล่ม หนังสือชุดขาว 25 เล่ม หนังสือชุดสมบูรณ์ร้อยละแปดสิบ เป็นหนังสือชุดขาว 166 เล่ม รวมหนังสือชุดใช้ศึกษา จำนวน 194 ซึ่งสามารถจำแนกหนังสือชุดตามเงื่อนไขของการวิจัย ได้ดังนี้สามารถจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนหนังสือชุดในจังหวัดพัทลุง

แหล่งวัฒนธรรมที่จัดเก็บ	จำนวนทั้งหมด		จำนวนที่นำมาศึกษา	
	(เล่ม)		N =194	
		สมบูรณ์ทั้งหมด	สมบูรณ์ร้อยละแปดสิบ	
		เล่ม	เล่ม	
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง	625	20	156	
พิพิธภัณฑสถานชาติวัดเขียนบางแก้ว	59	8	10	
รวมทั้งสิ้น	684	28	166	

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในพื้นที่ภาคสนาม โดยใช้แบบวิเคราะห์ข้อมูล หนังสือชุดที่แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ ด้านเนื้อหา ซึ่งหมายถึงส่วนประกอบที่บ่งบอกหรือแสดงลักษณะเนื้อหาความรู้ในหนังสือชุด เป็นลักษณะภายใน (Intrinsic) ที่ต้องอาศัยการอ่านวิเคราะห์ ตีความเพื่อกำหนดลักษณะออกมา ด้านกายภาพหรือโครงสร้างภายนอก ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบที่บ่งบอกหรือแสดงถึงโครงสร้างหรือกายภาพของหนังสือชุด เป็นลักษณะภายนอก (Extrinsic) ที่อาศัยการสังเกตหรือวัดเพื่อกำหนดลักษณะออกมา ประกอบด้วย ขนาด รูปแบบอักษร ภาพประกอบ รูปแบบภาษา ลักษณะลายมือ และสภาพความสมบูรณ์ของหนังสือชุด และด้านบริบท หมายถึงองค์ประกอบที่บอกสภาพแวดล้อมที่บ่งชี้เกี่ยวกับการสร้าง จัดเก็บ และใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

ตลอดจนความสัมพันธ์กับสารสนเทศอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอข้อมูลใช้วิธีบรรยายเชิงคุณภาพ (Qualitative Description) โดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเรียบเรียงและนำเสนอด้วยการบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือชุด 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านกายภาพหรือโครงสร้างภายนอก และด้านบริบท สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. **คุณลักษณะด้านเนื้อหาของหนังสือชุด** แบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ กลุ่มเนื้อหา โครงสร้างเนื้อหา ชื่อหนังสือชุด ยุคสมัย และผู้สร้าง

1.1 **กลุ่มเนื้อหาในหนังสือชุด** สามารถจำแนกกลุ่มเนื้อหาในหนังสือชุดคิดเป็นร้อยละของจำนวนหนังสือชุดทั้งหมด 194 เล่ม ได้เป็น 9 กลุ่มดังนี้

1) หนังสือชุดตำรายา จำนวน 60 รายการ ร้อยละ 30.92 มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคอาการสาเหตุของการเจ็บป่วยและสูตรยาที่ใช้รักษาแต่ละโรค มีลักษณะโครงสร้างเนื้อหาที่เหมือนกัน คือ ส่วนผสมของยา ปริมาณ และปรากฏชื่อโรคอยู่บริเวณมุมขอบซ้ายของเล่ม เขียนในแนวตั้ง หรือบอกชื่อโรคก่อนจะบอกส่วนผสมของตัวยา โรคต่างที่ปรากฏอยู่ในตำรายาในแต่ละเล่มมักจะซ้ำๆ กัน สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ ดังนี้ 1. ตำรายาใช้ โดยเฉพาะทั้งที่รักษาตามธาตุ ตามเดือน และประกอบด้วยใช้ประเภทต่าง ๆ ทั้งใช้ตัวร้อนใช้ร้อนใน 2. ตำรายาโรคเลือด เช่น โรคเลือดระดูมาผิดปกติ ยาขับรก ยาขับเลือด เลือดเป็นหนอง 3. ตำรายาโรคลม เช่น โรคลม 6 จำพวก พิษลม และโรคอาการจุกเสียด โรคท้องอืดท้องเฟ้อ โรคหอบ 4. ตำรายารักษาโรคเกี่ยวกับเด็ก เป็นยารักษาโรคทั่วไปที่นิยมเกิดกับเด็กโตโดยเฉพาะ 5. ตำรายาเกี่ยวกับโรคทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นโรคที่เป็นกันมาก เช่น โรคริดสีดวง โรคจุกเสียด โรคแน่นหน้าอก โรคปวดหัว ปวดท้อง วิงเวียน 6. ตำรายาที่รวบรวมสูตรยาต่าง ๆ อธิบายสูตรยา 5 ขนาน ได้แก่ ยาผง ยาต้ม

2) หนังสือชุดความเชื่อ จำนวน 55 รายการ ร้อยละ 28.35 มีเนื้อหาเกี่ยวกับ 1. ฤกษ์ยาม มีเนื้อหากล่าวถึงฤกษ์มงคลในการจัดทำพิธีสำคัญ เช่น พิธีการไหว้ศาลพระภูมิ ฤกษ์ยามสำหรับพิธีแต่งงาน ฤกษ์ยามสำหรับการสร้างบ้าน ฤกษ์ยามในการทำขวัญข้าวและกล่าวถึงฤกษ์ยามที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การดูฤกษ์ยามก่อนการเดินทาง ฤกษ์ยามสำหรับการค้าขาย ฤกษ์ยามการพบสัตว์แต่ละชนิด 2. คาลาเวทมนต์ มีเนื้อหากล่าวถึงความเชื่อในการท่องคาถาเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง และพบคาถาเสกยันต์เป็นส่วนใหญ่ เช่น คาถาเสกยันต์กันหนู คาถาเสกยันต์กันผีป่า ผีพราย คาถาเสกยันต์กันปู คาถาการลงอาคม และยังมีคาถาเพื่อคุ้มครองตนเอง คาถาเสกยาเพื่อให้หายจากอาการเจ็บป่วยและ 3. การดูดวง กล่าวถึง การดูดวงสมพงษ์ของคู่บ่าวสาว การดูดวงตามอักษรชื่อต้น และการดูดวงตามราศี

3) หนังสือชุดไสยศาสตร์ จำนวน 36 รายการ ร้อยละ 18.55 มีเนื้อหาเกี่ยวกับ 1. ไสยศาสตร์ การทำเสน่ห์ยาแฝด กล่าวถึงขั้นตอนการทำ การเตรียมของเพื่อทำพิธี และการเสกยันต์ และท่องคาถาเพื่อให้พิธีศักดิ์สิทธิ์และ 2. วิธีการ และขั้นตอน การประกอบพิธีการทำไสยศาสตร์ เช่น การเขียนชื่อคนลงในยันต์ เสกยันต์แล้วท่องคาถา จากนั้นนำผ้ายันต์ที่ผ่านการทำพิธีแล้วนั้นนำไปไว้ในป่าช้า 7 วัน หลังจากนั้น 3 วัน บุคคลที่มีชื่ออยู่ในยันต์ก็จะเสียชีวิต แต่ทั้งนี้ในหนังสือชุดบางเล่มบอกวิธีการแก้คุณไสยไว้ด้วย

4) หนังสือพุทธศาสนา จำนวน 22 รายการ ร้อยละ 11.34 มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทสวดมนต์จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เป็นบทสวดหรือ บทสวดที่ใช้สวดในชีวิตประจำวัน เช่น คำอาราธนาศีล บทแผ่เมตตา บทกรวดน้ำ และคาถาที่พบ คือ คาถาพระทิมพนมมหาชัย นอกจากนี้ยังปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเล่าของพระพุทธเจ้าเทศนา เช่น คำสอนของศาสนาที่ให้ผู้ฟังได้นำไปปฏิบัติ

5) หนังสือбудกฎหมาย จำนวน 11 รายการ ร้อยละ 5.67 เป็นเพียงหมวดเดียวที่มีผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษาไว้แล้ว 4 เล่ม โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ที่บันทึกลงบนชุดดำนั้น เป็นกฎหมายพิพากษาคดีความต่าง ๆ ส่วนที่บันทึกในชุดขาวนั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับตำราความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ ความหมาย คำศัพท์ ลักษณะของกฎหมาย เช่น กฎหมายอาญา เรื่องการทะเลาะวิวาท เรื่องลูกหนี้ เจ้าหนี้ กำหนดโทษและจำเลย กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและการลงโทษทาสและคนในปกครองในกรณีต่าง ๆ

6) หนังสือбудประเพณี จำนวน 3 รายการ ร้อยละ 1.54 มีเพียง 3 เล่ม มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีการทำขวัญข้าว ประเพณีการบวช ประเพณีการปลูกเรือน โดยลักษณะและโครงสร้างของเนื้อหาจะเหมือนกันกล่าว คือ เริ่มต้นด้วยบทเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และตามด้วยเนื้อหา

7) หนังสือбудสุภาษิต จำนวน 3 รายการ ร้อยละ 1.54 มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุภาษิตสอนหญิง ซึ่งกล่าวถึงการครองเรือน การทำหน้าที่ภรรยาที่ดี และสุภาษิตโดยยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น สอนไม่ให้โลภมาก สอนไม่ให้คนเห็นแก่ตัว

8) หนังสือбудตำนาน จำนวน 2 รายการ ร้อยละ 1.03 มีเนื้อหาเกี่ยวกับตำนานนางหอม เป็นตำนานกล่าวถึงผู้หญิงมีกลิ่นกายหอมดังดอกพิกุล ลักษณะเป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง และมีเนื้อหา กล่าวถึงตำนานเมืองพัทลุง เช่น ราชนามเจ้าเมือง สถาป เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี เป็นต้น

9) หนังสือбудพงศาวดาร จำนวน 1 รายการ ร้อยละ 0.51 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการออกศึก และการส่งเครื่องราชบรรณาการดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง

1.2 โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือбуд จากการอ่านวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือбудทั้ง 194 รายการ สามารถแบ่งโครงสร้างเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนต้น ส่วนเนื้อความ ส่วนท้าย

1. ส่วนต้น เป็นการนำเข้าสู่เนื้อความหลัก หรือการขึ้นต้นข้อความการบอกชื่อเรื่อง หรือคำขึ้นต้นด้วยการกล่าวถึงจุดประสงค์ของการทำหนังสือбуд การบอกวัน เดือนปี ในการสร้างหนังสือбуд และชื่อผู้สร้าง เนื่องจากหนังสือбудมีเนื้อหาที่หลากหลาย ทำให้ข้อความส่วนต้นมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น หนังสือбуд เนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ มักขึ้นต้นด้วยคำดังกล่าว เช่น หนังสือбудความเชื่อ รหัส(ศว.ค 4/56)ขึ้นต้นด้วยคำว่า “๑ต้นสมุดแลท่านเอ๋ย๑” เป็นการบอกให้ผู้อ่านทราบ ว่า ส่วนใดคือส่วนต้นของหนังสือбудเช่นเดียวกับ หนังสือбудความเชื่อ รหัส (ศว.ค.13/56) ขึ้นต้นด้วยคำว่า “๑หน้าต้น๑” และหนังสือбудความเชื่อ รหัส(ศว.ค.28/56) ขึ้นต้นด้วยคำว่า “๑ ต้นสมุด ๑” หนังสือбудความเชื่อ รหัส(ศว.ค.42/56) ขึ้นต้นด้วยคำว่า “๑ต้นสมุดท่านเอ๋ย๑” แสดงให้เห็นว่าการใช้คำขึ้นต้นในหนังสือбудใช้คำที่มีความหมายเดียวกันแต่เขียนต่างกัน

หนังสือจำนวนหนึ่งขึ้นต้นด้วยชื่อผู้สร้าง เช่น หนังสือбудความเชื่อ รหัส(ศว.ค.3/56) ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ของนายอูยแล ๑” ส่วนกรณีหนังสือбудขึ้นต้นด้วย วัน เดือน ปี ที่สร้างแล้วจึงต่อด้วยข้อความนำเข้าสู่เนื้อหา เช่น หนังสือбудไสยศาสตร์ รหัส (พว.ส1/56) ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ปีฉลู เบญจศก เดือน 10 ขึ้น 2 ค่ำ

วัน 2 ” หรือหนังสือбудขึ้นต้นด้วยชื่อผู้สร้าง และวันเดือนปี ที่สร้างหนังสือбуд เช่น หนังสือбудตำรายารหัส (ศว.ย 38/56) ขึ้นต้นด้วยคำว่า “พระเชือนจันทร์ ผู้สร้าง วันพฤหัสบดี เดือน 4 ขึ้น 4 ค่ำ พ.ศ.2468 ” เป็นต้น และมีหนังสือбудพงศาวดารเพียงเล่มเดียวขึ้นต้นด้วยชื่อเรื่อง เช่น หนังสือбудพงศาวดาร รหัส (พว.พ1/56) ขึ้นต้นบนหน้าต้น คำว่า “พงศาวดารเล่ม 10” และหนังสือбудบางเล่มขึ้นต้นด้วยคำขึ้นต้นและชื่อหนังสือбуд เช่น หนังสือбудความเชื่อ รหัส (ศว.ค44/56)ขึ้นต้นด้วยคำว่า “หน้าต้นตำราดูพระเคราะห์ ดูเลข 7 ตัว”

2. ส่วนเนื้อความ เป็นส่วนบอกรายละเอียดเรื่องราวในหนังสือбуд อาจเป็นข้อความเกิดจากการบันทึกเรื่องราวสำคัญ ๆ ของผู้เขียนซึ่งเกิดขึ้นในสมัยนั้นมีลักษณะเป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง เช่น หนังสือбудตำนาน รหัส (ศว.ต1/56) ตำนานนางหอม เป็นการเล่าเรื่องเพียงเรื่องเดียว หรือลักษณะคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว เช่น หนังสือбудพงศาวดาร รหัส (พว.พ1/56) พงศาวดารเล่มที่ 10 เป็นการบันทึกเรื่องราวสำคัญด้านการเมืองการปกครองสมัยพระเอกาทศรถ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า หนังสือбудหนึ่งเล่มอาจมีเนื้อหาได้มากกว่า 1 เรื่อง ทั้งที่สัมพันธ์กันหรือไม่สัมพันธ์กันก็ได้ ดังเช่น

1 เล่มมีเนื้อหา 2 เรื่อง เช่น หนังสือбудตำรายารหัส (ศว.ย15/56) มีเนื้อหาประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ 1. ตำราแก้โรคได้แก่ ยาชาง ยาแก้ลมจุกอก ยาเลือด ยาล้างรกรกณรีกชาติในท้องและ 2. ตำราดูฤกษ์ดวงตามธาตุ ตามวันเดือนปีเกิด

1 เล่มมีเนื้อหา 3 เรื่อง เช่น หนังสือбудศาสนารหัส (ศว.ศ 4/56) เนื้อหาแบ่งเป็น 3 เรื่อง ได้แก่ 1.บทสวดคำสมาทานศีลขอลาสิกขาบท 2.ฤกษ์หลาวเหล็กและ 3.คาถาเสกหมาก เสกน้ำหรือหนังสือбудกฎหมาย รหัส (ศว.ก 9/56) เนื้อความส่วนใหญ่เป็นเรื่องกฎหมายแต่มีเรื่องอื่นแทรกอยู่ในเล่ม คือ 1.กฎหมายว่าด้วยเรื่องลักษณะพยานตามพระราชบัญญัติ กล่าวถึงลักษณะของพยานแต่ละรูปแบบในแต่ละคดีความและโทษของการตัดสินบนและพยานที่พยายามหลบหนี 2.ตำราความรู้เกี่ยวกับศัพท์กฎหมาย ความหมายศัพท์ คำแปลและเครื่องหมาย กฎหมายต่าง ๆ 3.ตำราอาหาร ได้แก่ อาหารประเภท ผัดซิง พะแนง และผัดเผ็ด

1 เล่มมีเนื้อหา 4 เรื่อง เช่น หนังสือбудรหัส (ศว.ย.38/56) เนื้อหาประกอบด้วย 4 เรื่องที่สำคัญ ๆ ดังนี้ 1.ตำรายารักษาโรคต่างๆ บอกส่วนประกอบของสูตรยาและปริมาณโดยละเอียด ได้แก่ ยารักษาฝียารักษาไข้ ยารักษาอาการจุกอก ยารักษาอาการท้องอืด ยารักษาโรคไข้หวัด ยารักษาอาการตาพร่า ยารักษาอาการร้อนใน ยารักษาโรคหอบ 2.มนต์คาถาต่าง ๆ ช่วยคุ้มครองป้องกัน บอกวิธีการใช้มนต์และคำกล่าว ได้แก่ มนต์ปัดภูวันทั้ง 7 บอกรายละเอียดว่าพบภูวันไหน วันใด ใช้มนต์ใด ยาผีตำผาง บอกวิธีการทำยาผีต่างๆ พร้อมส่วนประกอบ มนต์ทำขี้ผึ้งเสก 3.วิธีการขั้นตอน การทำขวัญข้าว อย่างละเอียดพร้อมคาถาและยันต์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำพิธี ฤกษ์ยามต่างๆ ในการปลูกกล้า เอาข้าวเข้ายุ้งและธงชนิดต่างๆ กันปู หนุณาและแมลงกินข้าวและ 4.ฤกษ์เรียงหมอน ในพิธีแต่งงาน อธิบายไว้ว่าวันไหนเป็นอย่างไร ดี ไม่ดี อย่างไรตั้งแต่ ขึ้น 1 ค่ำ – ขึ้น 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ – แรม 15 ค่ำ

3. ส่วนท้าย เป็นส่วนข้อความบอกค่าลงท้ายเพื่อจบเนื้อหา เช่นหนังสือбудรหัส(ศว.ค.38/56) ค่าลงท้ายว่า หน้าปลายแลท่านเออย่านินทาข้าหลย ข้าเขียนหม้างาม (ภาษาไทยถิ่นใต้)หมายถึง ถึงหน้าปลายของหนังสือбудแล้วผู้อ่านอย่านินทาผู้เขียนเลย เพราะเขียนลายมือไม่สวยงาม

เนื่องจากหนังสือбудมีสภาพชำรุด เปื่อยยุ่ย และบางหน้าขาดหาย ถ้าหากหนังสือбудเล่มใดหน้า
ปลายขาดหาย ก็ไม่สามารถระบุค่าลงท้ายของหนังสือбудได้ เช่นเดียวกับหนังสือбудหน้าต้นขาดหาย ก็ไม่สามารถ
ระบุค่าขึ้นต้นได้

จากการวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือбудซึ่งนำมาเป็นตัวอย่างของการศึกษา พบว่า
หนังสือбудมีโครงสร้างแบบแผนที่ไม่แน่นอนอาจมีโครงสร้างครบถ้วน หรือมีแค่บางส่วนก็ได้ แต่ทุกเล่มจะต้อง
มีส่วนเนื้อความ จากการศึกษาศึกษาสามารถสรุปได้ 4 แบบ คือ 1.หนังสือбудมีครบทั้งส่วนต้น ส่วนเนื้อความ และ
ส่วนท้าย จำนวน 40 รายการ ร้อยละ 20.61 2.หนังสือбудที่มีเฉพาะส่วนต้นกับส่วนเนื้อความจำนวน 84 รายการ
ร้อยละ 43.29 3.หนังสือбудที่มีเฉพาะส่วนเนื้อหาและส่วนท้าย จำนวน 3 รายการ ร้อยละ 1.54 และ 4.หนังสือ
будมีเฉพาะส่วนเนื้อความอย่างเดียวจำนวน 67 รายการ ร้อยละ 34.53

การศึกษายังพบลักษณะพิเศษเชิงโครงสร้างเนื้อหาของหนังสือбуд คือ 1. เรื่องเดียวจบภายใน
เล่ม จำนวน 189 รายการ ร้อยละ 97.42 และ 2. เล่มหนึ่งอาจมีหลายเรื่อง จำนวน 5 รายการ ร้อยละ 2.58 เช่น
1 เล่มมีเนื้อหา 2 เรื่อง, 1 เล่มมีเนื้อหา 3 เรื่อง, 1 เล่มมีเนื้อหา 4 เรื่อง โดยเนื้อหาภายในหนังสือбудเหล่านี้ มีทั้ง
แบ่งเนื้อหาออกเป็นเรื่องๆ อย่างชัดเจน เช่น เมื่อจบเรื่องที่ 1 ก็จะต่อด้วยเนื้อหาเรื่องที่ 2 3 4 เป็นต้น และมีกรณี
เนื้อหาแทรกเรื่องที่ 1 ประมาณ 3-4 บรรทัดแล้วจึงต่อด้วยเนื้อหาเดิมจนจบเล่มและ 3. เรื่องหนึ่งอาจมีหลายเล่ม

1.3 ชื่อหนังสือбудจากการศึกษา พบว่าหนังสือбудมีการกำหนดชื่อ 2 แบบ คือ 1.ชื่อที่ปรากฏ/
ชื่อดั้งเดิม และ 2.ชื่อที่หน่วยงานกำหนดขึ้น โดยตำแหน่งที่พบชื่อที่ปรากฏ/ชื่อดั้งเดิมคือ 1.หน้าต้นเช่น หนังสือ
будพงศาวดารรหัส (พว.พ1/56) ผู้สร้างเขียนชื่อเรื่องไว้ในหน้าต้น ใช้สัณฐานเดียวกับเนื้อหา ซึ่งชื่อเรื่องนั้น
สัมพันธ์กับเนื้อหา ชื่อเรื่องดังกล่าวคือ “พงศาวดารเล่ม 10”

จากการศึกษาหนังสือбудพบว่าชื่อเรื่องสัมพันธ์กับเนื้อหาซึ่งปรากฏในหน้าต้น มีทั้งหมด 3
ชื่อ ได้แก่ 1.หนังสือбудความเชื่อ รหัส (ศว.ค 44/56) ชื่อเรื่องเขียนไว้ คือ ตำราดูพระเคราะห์ ดูเลข 7 ตัว
2. หนังสือбудตำรายา (พว.ย11/56) ชื่อเรื่องเขียนไว้ คือ ตำรายาและหนังสือตำรายา (พว.ย 12/56) ชื่อเรื่อง
เขียนไว้ คือ หน้าต้นสมุดตำรา 2. ตำแหน่งที่พบชื่อที่ปรากฏ/ชื่อดั้งเดิม คือ หน้ารองหน้าต้น เช่น หนังสือбуд
พงศาวดาร (พว.พ1/56) ชื่อเรื่องอยู่ในหน้าต้น ผู้สร้างเขียนไว้ว่า พงศาวดารเล่ม 10 ผู้สร้างเขียนชื่อเรื่องไว้ในหน้า
รองหน้าต้น ใช้สัณฐานเดียวกับเนื้อหา ชื่อเรื่องนั้นมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาเช่นเดียวกัน มีทั้งหมด 1 ชื่อจาก
การศึกษาพบว่าหนังสือбудมีการกำหนดชื่อที่หน่วยงานกำหนดขึ้นมากที่สุด

ชื่อที่หน่วยงานตั้งให้มีการกำหนดชื่อ 2 แบบ คือ 1.เจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดโดยการเขียนชื่อ
เรื่องด้วยดินสอลงในบัตรรายการระบุชื่อเรื่องมีเพียง 10 ชื่อเท่านั้น ที่เจ้าหน้าที่วิเคราะห์และกำหนดเป็นชื่อเรื่อง
ไว้ 2. นักเรียนชมรมอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปะเป็นผู้กำหนด โดยชื่อเรื่องที่กำหนดในใบปะหน้าซึ่งติดไว้บริเวณหน้าต้น
(กรณีหนังสือбудมีความสมบูรณ์มีทั้งหน้าต้นและหน้าปลาย) และกำหนดชื่อเรื่องในใบปะหน้าติดไว้กับหน้าแรก
ของหนังสือбуд (กรณีหนังสือбудสมบูรณ์ร้อยละ 80 เปื่อยบริเวณขอบ หน้าต้น หน้าปลาย หน้าต้นและหน้าปลาย
ขาดหายหรืออย่างใดอย่างหนึ่งขาดหาย) บันทึกไว้โดยการเขียนชื่อเรื่องด้วยดินสอและปากกา การกำหนดชื่อเรื่อง
โดยนักเรียนนั้นบางคนกำหนดชื่อจากการสัมภาษณ์ผู้บริจาคหนังสือбуд หรือบางคนอาจกำหนดชื่อเรื่องจากการ
วิเคราะห์ด้วยตนเอง

1.4 ยุคสมัย หนังสือбудซึ่งนำมาศึกษานั้นมีทั้งที่ปรากฏปีศักราชที่สร้างและไม่ปรากฏปีศักราช แต่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.88) มักไม่ระบุปี มีเพียง 8 รายการ เท่านั้น (ร้อยละ 4.12) ที่ระบุปีที่มีรูปแบบการเขียนมี 4 ลักษณะ คือ

1. ระบุปีที่จัดทำเป็นปีพุทธศักราช เป็นช่วงกำหนดเวลาซึ่งกำหนดเอาปีที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานเป็นเบื้องต้นในการกำหนดนับ เช่น หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย.38/56) ระบุ “วันพฤหัสบดี เดือน 4 ขึ้น 4 ค่ำ พ.ศ.2468” หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย.37/56) ระบุปี “พ.ศ.2460” หนังสือбуд กฎหมาย รหัส (ศว.ก.9/56) ระบุปี “2446”

2. ระบุปีที่จัดทำเป็นปีจันทรคติใช้ดิถีของดวงจันทร์เพื่อบอกข้างขึ้นข้างแรมบอกเดือน เช่น หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย. 32/56) ระบุปี “วันศุกร์ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6”

3. ระบุปีที่จัดทำเป็นปีพุทธศักราชในเอกสารโบราณของไทยจำนวนไม่น้อยนิยมอ้างเวลาโดยใช้พุทธศักราชใช้ควบคู่กับปีนักษัตร หรือ ระบุเฉพาะเลขตัวท้ายของจุลศักราช และปีนักษัตร เช่น หนังสือбудศาสนา รหัส (ศว.ย.15/56) ระบุปี “วันพุธ เดือน 9 แรม 15 ค่ำ ปีจอโทศก” หนังสือбудกฎหมาย รหัส (ศว.ก. 9/56) ระบุปี “ปีมะเมีย โทศก 2413” หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย.21/56) ระบุปี “ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 ปีมะโรง สัมฤทธิ์ศก ศักราช บ่ายสี่โมง”

4. ระบุปีที่จัดทำเป็นปีนักษัตรเป็นไปตามปฏิทินสุริยคติไทย แบ่งเป็นรอบปี รอบละสิบสองปี แต่ละปีกำหนดสัตว์เรียกเป็นชื่อเรียงกันไปดังนี้ ชวด ฉลู ขาล เกาะ มะโรง มะเส็ง มะเมีย มะแม วอก ระกา จอ และ กุน เช่น หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย.1/56) ระบุปี “วันอังคาร เดือน 12 ปีสิงค์” หนังสือбудไสยศาสตร์ รหัส (พว.ส 1/56) ระบุปีฉลู “เบญจศก เดือน 10 ขึ้น 2 ค่ำ วัน 2”

หนังสือбудที่ปรากฏปีศักราชเก่าแก่ที่สุด คือ หนังสือбудกฎหมาย รหัส (ศว.ก.9/56) ปีพ.ศ. 2413 ส่วนหนังสือбудที่ปรากฏปีศักราชเก่าแก่ที่น้อยที่สุด คือ หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย.38/56) ปีพ.ศ.2468 สำหรับหนังสือбудที่ไม่ปรากฏปีศักราชเลย แต่ก็อาจกำหนดอายุหรือยุคสมัยได้ โดยใช้วิธีการสันนิษฐานอายุตามหลักวิชาอักษรวิทยา (Paleography) เช่น หนังสือбудความเชื่อรหัส (ศว.ค.30/56) บันทึกโดยใช้อักษรไทยย่อซึ่งนักภาษาโบราณกำหนดอายุของอักษรไทยย่ออยู่ในช่วงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีลีลาการเขียนเป็นแบบตัวเอน เส้นขนานกันเป็นส่วนใหญ่ และเน้นทางตัวอักษรให้มีลีลาที่อ่อนช้อย เป็นแบบอักษรที่ใช้เขียนในสมัยอยุธยา (พ.ศ. 2199 - 2231) (ธวัช ปุณโณทก, 2548)

1.5 ผู้สร้าง หมายถึง ผู้สร้างหรือทำให้เกิดหนังสือбуд อาจเป็นผู้สั่งให้เขียน บันทึก หรือผู้ซึ่งเขียนเนื้อความลงในหนังสือбудเอง พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.42) ยังสันนิษฐานไม่ได้หรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้าง มีเพียง 5 รายการ (ร้อยละ 2.57) ที่ปรากฏชื่อผู้สร้างในส่วนต้นของหนังสือбуд โดยแบ่งผู้สร้างได้ เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ชุมนาง 1 รายการ ได้แก่ หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย.17/56) ผู้สร้างชื่อชุนชานาภญาธร

2. ประชาชนทั่วไป 3 รายการ ได้แก่ เช่น 1.หนังสือбудไสยศาสตร์ รหัส (ศว.ส 29/56)

ผู้สร้างชื่อนายดำ 2.หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย. 44/56) นายพุด 3.หนังสือбудความเชื่อ (รหัส ศว.ค.3/56) ผู้สร้างชื่อนายอูย

3. พระสงฆ์ 1 รายการ ได้แก่ หนังสือбудตำรายา รหัส (ศว.ย.38/56) ผู้สร้างชื่อพระเชื่อนจันทร์

2. คุณลักษณะด้านกายภาพ แบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ คือ 1.วัสดุบันทึก 2.ขนาด 3.ภาษา 4.รูปอักษร 5.ภาพวาด 6.สภาพความสมบูรณ์ 7.จำนวนหน้า

2.1 วัสดุบันทึก หนังสือบุคทำจากต้นข่อยผ่านกรรมวิธีด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน จนกลายเป็นกระดาษสามารถบันทึกข้อมูลได้ มี 2 สี คือ หนังสือบุคดำ และหนังสือบุคขาว จากการศึกษาครั้งนี้พบหนังสือบุคขาว จำนวน 180 รายการ (ร้อยละ 92.78) และหนังสือบุคดำ จำนวน 14 รายการ (ร้อยละ 7.22) บางความเชื่อกล่าวว่า หนังสือบุคดำบันทึกเนื้อหาเกี่ยวกับด้านมืด ไสยศาสตร์ ส่วนหนังสือบุคขาวบันทึกเรื่องราวทางหลักธรรมศาสนา (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2547) แต่จากการศึกษาวิจัยนี้พบว่าสีของเล่มหนังสือบุคใช้ได้กับการบันทึกทุกเนื้อหา ไม่เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นเนื้อหาประเภทใด สามารถบันทึกเรื่องราวตามผู้เขียนต้องการ

2.2 ขนาด หนังสือบุคแต่ละรายการมีขนาดไม่แน่นอน บางรายการมีขนาดใหญ่มากกว่าประมาณ 21-30 เซนติเมตร ยาว 71 เซนติเมตร ส่วนหนังสือบุคขนาดกลางมีความกว้างประมาณ 11-20 เซนติเมตร ยาว 34-70 เซนติเมตร เช่น หนังสือบุครหัส (ศว.ส.17/56) ขนาด 11.5x 35 ซม.เป็นต้น หนังสือบุคขนาดเล็กต้องมีความกว้าง 6-10 เซนติเมตร ยาว 20-34 เซนติเมตรขึ้นไป เช่น หนังสือบุครหัส (ศว.ศ 1/56) ขนาด 9x19.5 ซม จากการศึกษาหนังสือบุคในจังหวัดพัทลุงพบว่ามี 2 ขนาด คือ ขนาดกลางและขนาดเล็ก สามารถสรุปได้ดังนี้

2.2.1 หนังสือบุคขนาดกลาง ความกว้าง 11-20 ซม. ความยาว 34-70 ซม. จำนวน175 รายการ (ร้อยละ 90.2)

2.2.2 หนังสือบุคขนาดเล็ก ความกว้าง 6-10 ซม. ความยาว 20-34 ซม. จำนวน 29 รายการ (ร้อยละ14.95)

2.3 ภาษา การวิเคราะห์หนังสือบุคที่นำมาใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษา พบว่ามีภาษาที่ใช้ในหนังสือบุค 4 ภาษา คือ 1. ภาษาไทยมาตรฐาน 2. ภาษาไทยถิ่นใต้ 3. ภาษาบาลี 4. ภาษาเขมรโดยหนังสือบุครายการหนึ่ง อาจมีทั้งที่ใช้ภาษาเดียวกันในการบันทึกทั้งหมด และใช้สองภาษาในการบันทึกรายการเดียวกัน แต่ส่วนมากเป็นการบันทึกสองภาษาซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.3.1 ภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 14 รายการ (ร้อยละ 7.23)

2.3.2 ภาษาไทยถิ่นใต้จำนวน 55 รายการ (ร้อยละ 28.35)

2.3.3 ภาษาไทยถิ่นใต้แทรก ภาษาบาลี จำนวน 71 รายการ (ร้อยละ 36.59)

2.3.4 ภาษาไทยแทรกภาษาบาลีจำนวน 53 รายการ (ร้อยละ 27.31)

2.3.5 ภาษาเขมรแทรกภาษาบาลีจำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51)

2.4 รูปอักษร การวิเคราะห์หนังสือบุคในจังหวัดพัทลุง พบรูปอักษร 3 แบบ คือ อักษรไทย อักษรขอม และอักษรไทยย่อ และยังพบว่า หนังสือบุคแต่ละรายการอาจใช้รูปอักษรเดียวกันทั้งหมด หรือใช้รูปอักษร 2 แบบในรายการเดียวกัน ซึ่งสรุปจำนวนได้ดังนี้

2.4.1 อักษรไทย จำนวน 83 รายการ (ร้อยละ 42.78)

2.4.2 อักษรขอม จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51)

2.4.3 อักษรไทยย่อ จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51)

2.4.4 อักษรไทยและอักษรขอม จำนวน 112 รายการ (ร้อยละ 57.73)

ความพิเศษของรูปอักษรในหนังสือбудคือ ในเนื้อหาเดียวกัน เขียนด้วยตัวอักษรมากกว่าหนึ่งรูปแบบ เช่น หนังสือбудความเชื่อ (ศว.ค 29/56) เขียนเนื้อหาหลักด้วยตัวอักษรไทย และใช้อักษรขอมในการเขียนคาถา หรือยันต์ต่าง ๆ เช่น ยันต์กันหนู ยันต์กันผีพราย เป็นต้น ซึ่งการใช้อักษรขอมในการเขียนรูปยันต์จะมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาหลัก เป็นต้น

2.5 ภาพวาด จากการวิเคราะห์หนังสือбудนำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาพบว่า มีปรากฏในбудขนาดใหญ่เรียกว่า พระมาลัย (будดำ) ในбудขนาดเล็ก (будตีนช้าง) มักเป็นภาพลายเส้นเกี่ยวกับภาพยันต์ต่าง ๆ รวมทั้งภาพในตำราศาสตร์ (ตำราหมอดู) (พยากรณ์ และตำรารูปยันต์ต่าง ๆ) พบรูปแบบเป็นภาพลายเส้นเกี่ยวกับภาพยันต์ต่าง ๆ

2.6 สภาพความสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.6.1 หนังสือбудมีสภาพสมบูรณ์ หมายถึง หนังสือбудมีส่วนประกอบของหน้าต้น หน้าปลาย เนื้อหาที่มีความสมบูรณ์สามารถอ่านจับใจความได้ มีจำนวน 45 รายการ (ร้อยละ 23.19)

2.6.2 หนังสือбудมีสภาพสมบูรณ์ 80% หมายถึง หนังสือбудประกอบด้วยหน้าต้นหรือหน้าปลายอย่างใดอย่างหนึ่ง เนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ ชำรุดบ้างบางส่วน แต่สามารถอ่านจับใจความได้ หรือหนังสือбудหน้าต้นและหน้าปลายขาดหายไปแต่เนื้อหาที่มีความสมบูรณ์สามารถอ่านจับใจความได้มีจำนวน 149รายการ(ร้อยละ 76.81)

2.6.3 ระดับชำรุดมาก คือ หนังสือбудฉีกขาดจากตัวเล่มมากกว่าครึ่ง หรือถูกแมลงกัดจนพรุนไปทั้งเล่ม ตัวอักษรเลือนหาย จนไม่สามารถอ่านจับใจความและตีความเนื้อหาโดยรวมของหนังสือбудเล่มนั้นได้ซึ่งไม่ศึกษา จำนวน 9 รายการ

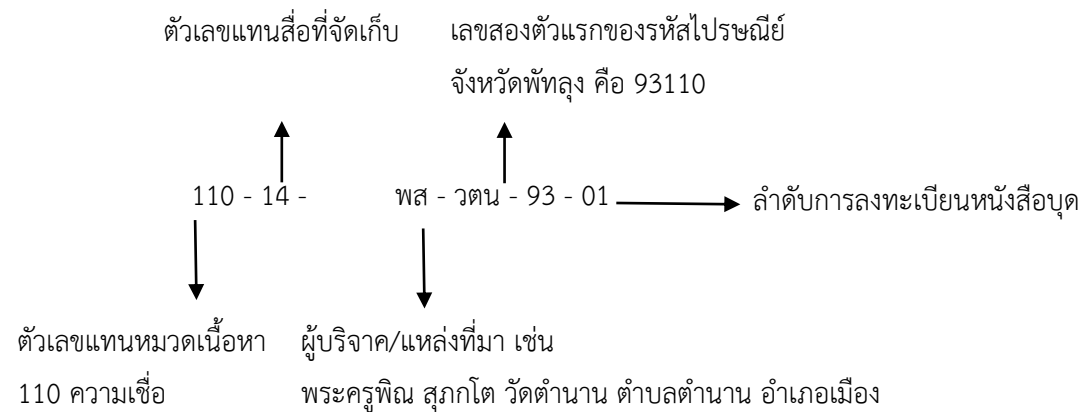
2.7 จำนวนหน้า เนื่องจากวิธีการนับจำนวนหน้าหนังสือбудจะมีวิธีแตกต่างจากเอกสารโบราณประเภทอื่น ๆ อย่างเช่น ใบลานนับเป็นผูก ส่วนหนังสือбудจะนับหน้าหนังสือбудด้วยวิธีการนับคือ จำนวน 2 หน้า นับเป็น 1 ผา การวิเคราะห์หนังสือбудในการศึกษาค้นคว้าพบว่า หนังสือбудจำนวน 194 (ร้อยละ 98.7) ไม่ปรากฏเลขหน้า แต่มีเพียง 2 รายการ เท่านั้น (ร้อยละ 1.03) ระบุเลขหน้าไว้ในตัวเล่มหนังสือбуд โดยมีลักษณะการลงเลขหน้า 3 ลักษณะ คือ 1.เขียนไว้บริเวณมุมบนด้านขวาของหนังสือбуд 2.ตรงขอบกลางด้านขวามือของหนังสือбуд และ 3.มุมล่างด้านขวาของหนังสือбуд ด้วยตัวเลขไทย จำนวน 2 รายการ (ร้อยละ 1.03) และจำนวน 192 รายการ ไม่เขียนเลขหน้า (ร้อยละ 98.97)

3. คุณลักษณะด้านบริบท แบ่งเป็น 1. เลขทะเบียน 2. รหัส 3. แหล่งที่มา 4. ผู้บริจาค 5.สถานที่เก็บ 6.วันที่ลงทะเบียน ข้อมูลด้านบริบทเหล่านี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากบัตรรายการ และสมุดทะเบียน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลหนังสือбудเป็นผู้วิเคราะห์จากตัวเล่มหนังสือбудและข้อมูลจากใบปะหน้าที่นักเรียนนำมาส่งในชมรมอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปะ

3.1 เลขทะเบียน หนังสือбудที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ90.72) ได้รับการลงทะเบียนโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง การกำหนดเลขทะเบียนหนังสือбуд ใช้ระบบตัวเลขตามลำดับการรับมอบหนังสือбудและพ.ศ.ปีที่ลงทะเบียน เช่น หนังสือбудเลขทะเบียน (11/2528) หมายถึง หนังสือбудลงทะเบียน

ลำดับที่ 11 และ 2528 คือ ปีพ.ศ.ของปีลงทะเบียนหนังสือบุคลากรนี้ ส่วนพิพิธภัณฑ์ของชาติ วัดเขียนบางแก้ว นั้นไม่มีการลงทะเบียนหนังสือบุคลากร

3.2 เลขรหัส คือ เลขรหัสประจำหนังสือบุคลากรโดยกำหนดตัวเลขและตัวอักษร แทนหมวด รหัสสื่อที่ใช้เก็บ ชื่อผู้บริจาค สถานที่ของผู้บริจาค แหล่งที่จัดเก็บข้อมูลและลำดับหนังสือบุคลากร

สำหรับหนังสือบุคลากรที่นำมาเป็นตัวอย่างของการศึกษาหนังสือบุคลากร มีการกำหนดรหัส จำนวน 186 รายการ (ร้อยละ 90.72) ส่วนหนังสือบุคลากรพิพิธภัณฑ์ของชาติ วัดเขียนบางแก้ว ไม่มีการกำหนดรหัสแต่อย่างใด จำนวน 18 รายการ (ร้อยละ 9.28)

3.3 แหล่งที่มาหมายถึง แหล่งที่มาหนังสือบุคคณำจะอยู่มาตั้งแต่แรกจัดทำหนังสือบุคลากรหรือรุ่นลูกรุ่นหลานเก็บตกทอดมาจากบรรพบุรุษและเก็บรักษาไว้ ซึ่งแหล่งที่มามักจะเป็นหมู่บ้าน และวัดในอำเภอในจังหวัดพัทลุงหนังสือบุคลากรในศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุงมีแหล่งที่มา 9 อำเภอ ได้แก่ 1.อำเภอเมือง จำนวน 69 รายการ (ร้อยละ 35.56) 2.อำเภอควนขนุน จำนวน 35 รายการ (ร้อยละ 18.04) 3.อำเภอเขาชัยสน จำนวน 10 รายการ (ร้อยละ 5.15) 4.อำเภอกงหรา จำนวน 8 รายการ (ร้อยละ 4.12) 5.อำเภอตะโหมด จำนวน 5 รายการ (ร้อยละ 2.57) 6.อำเภอปากพะยูนจำนวน 5 รายการ (ร้อยละ 2.57) 7.อำเภอศรีบรรพต จำนวน 2 รายการ (ร้อยละ 1.03) 8.อำเภอป่าพะยอม จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51) 9.อำเภอป่าบอน จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51) ส่วนแหล่งที่มาหนังสือบุคลากรในจังหวัดใกล้เคียงคือ จังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอระโนด จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51) และจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ อำเภอทุ่งสงจำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51) และไม่ระบุแหล่งที่มา จำนวน 38 รายการ (ร้อยละ 19.58) หนังสือบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ของชาติ วัดเขียนบางแก้ว ไม่ระบุแหล่งที่มา จำนวน 18 รายการ (ร้อยละ 9.27) การลงรายการแหล่งที่มาส่วนใหญ่ระบุไว้อย่างกว้าง ๆ โดยบอกที่อยู่ระดับตำบล และอำเภอ มีส่วนน้อยบอกแหล่งที่มาอย่างละเอียดระบุชื่อวัด เช่น หนังสือบุคลากรความเชื่อ (ศว.ค. 24/56) แหล่งที่มาระบุชื่อวัดเนื่องจากผู้บริจาคเป็นพระสงฆ์คือ พระอธิการพิณ วัดตำนาน อ.เมือง จ.พัทลุง และหนังสือบุคลากรความเชื่อ (ศว.ค.18/56) แหล่งที่มาระบุบ้านเลขที่ คือ นายวินัย วัฒนรัฐ 67 ม.3 ต.ลำปำ อ.เมือง จ.พัทลุง เป็นต้น

3.4 ผู้บริจาคหนังสือบุคลากร เมื่อนำหนังสือบุคลากรเหล่านั้นมาลงทะเบียนจะมีรายละเอียดการบันทึกผู้บริจาคหนังสือบุคลากร โดยระบุชื่อผู้บริจาคไว้ในแบบฟอร์มติดไว้บนหนังสือบุคลากร เรียกว่า ใบปะหน้า เช่น นายพราก

หนูดำ ต.ชัยบุรี อ.เมือง จ.พัทลุง สำหรับหนังสือชุดที่นำมาเป็นตัวอย่างของการศึกษาหนังสือชุดระบุผู้บริจาคจำนวน 141 รายการส่วนใหญ่เป็นบุคคลในท้องถิ่น (ร้อยละ 72.68) จำนวน 25 รายการ รองลงมาคือ พระภิกษุ จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51) และน้อยที่สุดคือ ข้าราชการ จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 0.51) และอีก 27 รายการ ไม่แสดงรายละเอียดการครอบครองหนังสือชุด (ร้อยละ 13.91)

3.5 สถานที่เก็บ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง จัดเก็บหนังสือชุดไว้ในตู้ไม้และตู้ลิ้นชักเหล็กจัดเก็บแยกตามหมวดหมู่ซึ่งเจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนด บอกสถานที่เก็บอย่างกว้าง ๆ เพียงใช้วิธีการติดป้ายบอกชื่อหมวดกำหนดไว้แต่ละตู้ไม่บอกรายละเอียดถึงระดับชั้นตู้ว่าหนังสือชุดเล่มนั้นวางอยู่ตรงตู้ไหน ชั้นไหน เป็นเพียงการบอกอย่างกว้างระดับหมวดเท่านั้น ผู้ใช้บริการต้องค้นคว้าหนังสือชุดด้วยตนเองตามเลขหมวดที่กำหนด ซึ่งยากแก่การค้นหา ส่วนพิพิธภัณฑ์ของชาติ วัดเขียนบางแก้วจัดเก็บหนังสือชุดรวมไว้กับโบราณวัตถุ เช่น ไห ขาม พระพุทธรูป เป็นต้น โดยจัดโชว์แสดงไว้ในตู้ไม้ติดกับฝาผนัง บอกสถานที่จัดเก็บอย่างกว้าง ๆ ระบุเพียงชื่อตู้ว่า หนังสือชุด สมุดข่อย เท่านั้น

3.6 วันที่ลงทะเบียน ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง ระบุวันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดในรูปแบบของวัน เดือน ปี ที่ผู้มอบหรือผู้บริจาคมอบหนังสือชุดให้แก่ทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง เพื่อเป็นหลักฐานในการรับมอบ ลงทะเบียนไว้ 2 ส่วน คือ ใบปะหน้าและสมุดทะเบียนหนังสือชุด รูปแบบการลง วัน เดือน ปี เช่น 18 พ.ค. 2525 จากการศึกษาพบว่าวันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดในปี พ.ศ.2527 จำนวน 25 รายการ (ร้อยละ 12.88) วันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดในปีพ.ศ. 2528 จำนวน 35 รายการ (ร้อยละ 10.04) วันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดในปีพ.ศ. 2529 จำนวน 3 รายการ (ร้อยละ 1.54) วันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดในปีพ.ศ. 2534 จำนวน 12 รายการ (ร้อยละ 6.18) วันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดในปีพ.ศ. 2535 จำนวน 7 รายการ (ร้อยละ 3.60) วันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดในปีพ.ศ. 2537 จำนวน 2 รายการ (ร้อยละ 1.03) ไม่ระบุวันที่ลงทะเบียนหนังสือชุดจำนวน 110 รายการ (ร้อยละ 56.70)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการหนังสือชุดในจังหวัดพัทลุง การศึกษาวิเคราะห์ คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือชุดในจังหวัดพัทลุงเพื่อพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือชุดนั้น พบว่าศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง จัดลงทะเบียนหนังสือชุดซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือควบคุมได้ในระดับพื้นฐาน พิพิธภัณฑ์ของชาติวัดเขียนบางแก้วนั้นไม่มีการจัดลงทะเบียนหนังสือชุดไว้แต่อย่างใด และเนื่องจากทั้ง 2 แห่งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมซึ่งจัดเก็บหนังสือชุด เอกสารโบราณประเภทอื่น ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก การพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือชุด โดยการวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือชุด 3 ด้าน คือ เนื้อหา กายภาพหรือโครงสร้างภายนอก และบริบท สามารถกำหนดองค์ประกอบที่ใช้อธิบายหนังสือชุดได้อย่างครอบคลุม ชัดเจน ซึ่งองค์ประกอบที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดไว้ไม่เพียงพอสำหรับอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือชุด เนื่องจากหนังสือชุดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ และมีความพิเศษ แตกต่างจากเอกสารจดหมายเหตุทั่วไป ดังเช่นที่ Taylor & Joudrey (2009) กล่าวว่า “no one size fits all scheme” คือ ยังไม่มีแบบแผนการจัดทำคำอธิบาย

สารสนเทศใดที่จะใช้ได้กับสารสนเทศทุกรูปแบบ ดังนั้นในการอธิบายสารสนเทศที่มีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งคือ บุค จึงควรมีการพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือบุค เพื่อให้สอดคล้องกับ คุณลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือบุคที่มีความเฉพาะด้วย สำหรับการวิจัยครั้งนี้องค์ประกอบเหล่านั้นมี ประโยชน์ในการจัดการหนังสือบุคในด้านต่าง ๆ เช่น 1.การจัดการหนังสือบุค เช่น กลุ่มเนื้อหาจะทำให้เจ้าหน้าที่ สามารถแยกหนังสือบุคตามเนื้อหาหรือเนื้อเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน จึงช่วยประหยัดเวลา ในการค้นหาข้อมูล ลดการจับต้องหนังสือบุคโดยไม่จำเป็น 2.การให้บริการ เช่น ชื่อเรื่อง จะทำให้ผู้ใช้บริการ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น ค้นคว้าข้อมูลได้ตรงตามความต้องการ เนื่องจากชื่อเรื่องและเนื้อหาของหนังสือบุค จะมีความสัมพันธ์กัน 3.การสืบค้น เช่น เลขรหัส จะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างสะดวกเร็ว สามารถใช้สมุดทะเบียนเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการค้นหา เนื่องจากหนังสือบุคแต่ละเล่มมีเลขรหัสประจำเล่ม อย่างไรก็ตามศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง และพิพิธภัณฑสถานชาติวัดเขียนบางแก้ว ควร พัฒนาการบริการให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล เนื่องจากการแปลงมรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (Digitization) จะทำให้สามารถรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมจากแหล่งที่ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน แต่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสารสนเทศในระดับลึก ดังนั้นการวิจัยศึกษาการพัฒนาแบบแผนคำอธิบายเอกสาร จดหมายเหตุสำหรับหนังสือบุค สามารถกำหนดองค์ประกอบ (Element set) ที่ใช้บรรยายลักษณะทาง สารสนเทศได้แล้วนั้นต่อไปก็สามารถกำหนดโครงสร้างคำอธิบายหนังสือบุคที่เป็นมาตรฐานให้กับหนังสือบุค โดยเฉพาะในประเทศไทยเพื่อพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบของการจัดการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบ ดิจิทัลต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์คุณลักษณะทางสารสนเทศเป็นพื้นฐานนำไปสู่การกำหนดเป็นโครงสร้างคำอธิบาย เอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติม โดยต้องมีการกำหนดนิยามที่ชัดเจนของแต่ละองค์ประกอบ และหากมีการกำหนดโครงสร้างคำอธิบายแล้วจะช่วยให้สามารถอธิบายลักษณะทางสารสนเทศของหนังสือบุคได้ อย่างละเอียดและครอบคลุม ชัดเจน มีแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือบุคที่เป็นมาตรฐาน เดียวกันของประเทศไทย เพื่อให้สามารถอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือบุคซึ่งมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากเอกสารจดหมายเหตุประเภทอื่นๆ ได้ส่งผลให้สามารถนำไปพัฒนาเป็นเครื่องมือช่วยค้น (Finding aids) ต่าง ๆ ที่มีองค์ประกอบเพียงพอต่อการอธิบายเอกสารนั้นได้อย่างครอบคลุม และเอื้อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึง เอกสารในระดับลึกได้ รวมทั้งแบบแผนคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุสำหรับหนังสือบุคสามารถนำไปสู่การ พัฒนาการจัดการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นที่คาดหวังของผู้ใช้บริการใน ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ชาย โพธิ์สิตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ชุตติกาญจน์ เลิศวลัยรัตน์. (2557). “ระบบการจัดการเอกสารราชการของสำนักพระราชเลขานุการฉบับ”
วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ.7, 3
(กันยายน - ธันวาคม): 259-271.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2542). “หนังสือбуд” สารานุกรมไทยภาคใต้. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์.
- วิมล คำศรี. (2547). “ที่มาของการบันทึกข้อมูลในเอกสารสมุดไทย” ใน รายงานการวิจัยการอนุรักษ์สมุดไทย
ภาคใต้เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น.ปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิศปัติย์ ชัยช่วย. (2549). “การสร้างคู่มือแนะนำเอกสารจดหมายเหตุไทยสมัยอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาการจัดการจดหมายเหตุและเอกสาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธวัช ปุณโณทก. (2548). การอ่านจารึกสมัยต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2547). **วรรณกรรมทักษิณ**: วรรณกรรมพินิจ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.).
- อดิศร สุพรรณธรรม. (2557). “การจัดเรียงและจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ : กรณีศึกษาเอกสารแผนก
มหาดไทย พ.ศ. 2476-2518 ชุดจังหวัดจันทบุรี.”วารสารวิชาการ Veridian E-Journal
ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ.7, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 1233-1248.
- อุดม หนูทองและคนอื่น ๆ. (2538). “รายงานการวิจัยการศึกษาสภาพวรรณกรรมбуд.” สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

ภาษาต่างประเทศ

- Baca, M., and Getty Research Institute.(2008). Introduction to metadata.Accessed May 13, 2015,
Available from [http://www.getty.edu/research/publications/electronic_
publications/intrometadata/intro.html](http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intrometadata/intro.html).
- Dearstyne, Bruce W.(2000). Managing Historical Records Programs: A Guide for Historical
AgenciesNew York: AltaMira.
- Elizabeth Shepherd and Geoffrey Yeo.(2003). Managing Records: A Handbook of Principles and
Practice. New York: London and Neal-Schuman.
- He Jinliao. (2014). Creative Industry Districts: An Analysis of Dynamics, Networks and
implications on creative clusters in Shanghai. Accessed May 19,2015,available
from <https://books.google.co.th/books?isbn=3319019767>.
- Taylor, A. G., & Joudrey, D. N. (2009). The organization of information. 3rd ed.Westport, Conn:
Libraries Unlimited.